

Hovořit s dítětem tak, aby dospělému správně porozumělo, nebývá vždy jednoduché. Komunikace je odrazem vzájemných vztahů a schopnosti se respektovat. Srozumitelné a jednoznačné sdělování, oproštěné od pouhých neodůvodněných příkazů, je jedním ze základních předpokladů výchovy k samostatnému a odpovědnému rozhodování v dětství i dospělosti. Komunikace slovem však představuje jen jednu z možností, jak jednat s dítětem. K dispozici máme též obrázky, a především výraz tváře, oči, úsměv, pozvednuté obočí či gesto rukou...

PhDr. LIDMILA PEKAŘOVÁ

Mnohé matky ovšem donekonečna opakují pokyny, jako by dítě bylo neslyšící. Dítě si rychle zvykne a při toku matčiných slov „vypně“, nevnímá a žije si dál po svém. Matka se žádne reakce nedočká, a většinou ji ani nečeká. Pouze ubezpečuje samu sebe, že už to přece řekla, že je to tak správně, jenom ten její potomek pořád zlobí a dělá, že neslyší...

Výchova k samostatnosti a zodpovědnosti za vlastní jednání

Běžným jevem bývá i to, že dítě není zvyklé podat někomu ruku, neumí se podívat do očí, stojí k dospělému bokem, není představeno, oslovouje každého „teto“, ač nejde o jeho příbuzné. Neštěstím jsou hyperaktivní matky, které stále odpovídají a mluví za dítě. U otců tento jev nebývá tak častý...

Vybavila jsem si rozdílné chování maminek, které jsou tu k vidění častěji. Dítě stojí s rukama v kapsách a matka na ně útočí, aby si vybralo, kterou pizzu chce. Jakmile si vybere, maminka usoudí, že jde o špatný výběr, a objednává jinou. Dítě přitom uděluje nesčetné pokyny typu „Nestůj tady, překážíš, neplet se mi pod nohy, vidíš, že mám tašky“ a běhá kolem něho, usazuje je na židli a vše obstarává sama. Z dítěte roste sociální tupec, balvan a nekňuba, který se nenaučí sám jednat, mluvit za sebe, samostatně se rozhodovat a prožívat radost z toho, že leccos zvládá. Matky bývají v takovýchto situacích spokojené samy se sebou. Cítí se důležité, dítě by bez nich přece nic nemělo, těší je jeho závislost. Některým chlapečkům zmíněná závislost vydrží napořád – přesněji řečeno do chvíle, než najdou ženu služebního typu, která pochopí, „že chlap se o sebe neumí postarat“.

Komunikace Je dokonalým zrcadlem rodiny. V rodinách, kde se dokážou domluvit dospělí, je naděje, že se domluví i rodič a dítě: v klidu, se zastavením nebo posazením. Pokyn je jasný, bez hrozby a se zpětnou vazbou znamenající, že „tomu rozumíme oba“.

Jak předejít sociální negramotnosti

Praxe ukazuje, že děti lehce ovládají počítací, a obtížně **základní pravidla jednání s dospělými**. Problémové je společensky užívané „tetičkování“,

tedy oslovování přátel výrazem „teta“ nebo „strýček“, třebaže nejde o tetu ani strýčka konkrétního dítěte. Toto oslovování vzniklo ve starém systému jeslí, kde bylo těžké určit, jak titulovat dětskou sestru. Na křestní jména nebyla společnost ještě dost demokratická, a tak termín přetrval do současnosti coby výraz užívaný v malých dětských domovech, kojeneckých ústavech a nemocnicích.

V rodinách je jednak obrazem primivního zjednodušování a jednak degraduje dítě do postavení malého

U pultu s pizzou v Globusu stál táta s dcerkou, odhadem devítiletou. „Můžu si dát pizzu?“ ptá se malá s pohledem upřeným na tátu. Ten s laskavým úsměvem přikývne a dodá: „Ano, určitě.“ A dál pouze stojí. Holčička také. Prodavačka na otce vyzývavě upřela oči a vyjela: „Co si dáte?“ Otec mlčel a ležérně si dal do ruce kapes. Po druhé výzvě prodavačky pochopil situaci a pronesl: „Ty si, Baruško, tu pizzu nedáš?“ Malá Barča rozpačitě stála, očividně nevěděla, co dělat, ale protože byla šikovná, nakonec přes pult špitla: „Chtěla bych pizzu.“ „Kterou?“ následovala netrpělivá otázka nechápající prodavačky. Bárka se učila reagovat a prohlásila už s větší energií: „Tuhle.“ Pizza přistála na pultě a dcerka znova pohlédla na otce s otázkou v očích: „Co s tím?“ Otec se tvářil mile, ale nereagoval, jen se usmíval, jako by chtěl říci: „To víš, že na tebe rád počkám.“ Baruška se pokusila zasunout ruku pod tácek s pizzou. Tácek se však nebezpečně přiblížoval k břichu prodavačky, která odstrčila pizzu s gestem signalizujícím: „Už toho mám dost!“ Tácek opět přistál na okraji pultu před Barčou.

Já tam stála a byla jsem tím tatínkem fascinována. Konečně někdo prakticky a laskavě vychovával dítě. Za mnou stály další dvě ženy a jeden muž, a tak jsem tiše zhodnotila situaci: „To je bezvadná výchova, co?“ Všichni si mě prohlíželi, jako bych byla z jiné planety. Potřebovala jsem zajistit klid pro to dítě a jeho tatínka, a proto jsem se snažila odvést pozornost fronty na sebe. Prodavačka chtěla peníze, ale holčička si ještě přála Coca-Colu. To byl zásah! Další požadavek za pultem byl jako úder: „Čtyřicet jedna korun.“ Táta nic, jen stál. Malá školačka sundala batoh, vytáhla peněženku a přesně jako ve filmu se mince rozkutálely po zemi. Přesto nakonec zaplatila, hodila peníze do batohu a najednou, jako by získala vlastní sílu, rychle přiklopila jednou rukou pizzu, druhou zastrčila pod tácek a pospíchala ke stolečku. Sedla si a zhluboka vydechla. Vtom uviděla na zemi batoh. Běžela pro něj a cestou popadla kolu. Tatínek už stál u pultu a klidně přednesl své přání: „Prosil bych jednu se žampiony a malý tonik.“ Zaplatil, u stolečku pohladil svoji šikulku po hlavě a pustili se do jídla.

Do čekárny ušní ambulance vešli dva malí chlapci v doprovodu maminek. Jeden se držel za ucho, druhý byl zdravý. Všichni přijeli jedním autem. Kluci, asi pětiletí, rozpacitě přešlapovali. Matky okamžitě unisono spustily: „Sedni si. Nelez dolů. To nemůžeš v klidu čekat! Sed, povídám. Nikam nechod!“ atd. Nedalo se to vydržet, a tak přestože nesnáším poučování, povídám: „Nemáte něco ke čtení nebo nějakou stavebnici?“ Matka s očima jak ledové kuličky mě poučila, že chlapci neposlouchají, u ničeho nevydrží a jen by lítali. Pokývala jsem hlavou a vytáhla z aktovky kus papíru. Složila jsem papírovou čepici a potom druhou. To už oba chlapci stáli vedle mě. „Budeme si hrát na námořníky?“ zeptala jsem se, ale kluci jen stáli a mlčeli. Dala jsem každému čepici a odtáhla jsem lavice kousek od sebe. „To je lod a já jsem kapitán. Budeme vyplouvat. Kdo jede se mnou?“ Jejich „já“ bylo pouhým vydechnutím. Usadili jsme se do lodě a já povídám: „Dobrě se koukejte, tady poplavou krásné ryby a za chvíli se objeví ostrůvek a na něm rákos, ze kterého postavíme úkryt, odkud budeme pozorovat moře...“ Každý chlapec viděl jinak barevné ryby, oběma ostrov připadal nádherný. Zadívala jsem se do očí obou maminek. Hledala jsem nadšení a poznání, ale to se nekonalo. Z jejich výrazů jsem vyčetla jen vztek, chuť zavolat policii, případně nějakou jinou moc, která tu „pitomost“ ukončí. Ztratily totiž roli veledůležitých rozhodčích.

a nerovnocenného tvora, který se nepředstavuje, nepodává ruku, neučí se jména přátel svých rodičů. Později dítě přichází se svými kamarády, a také je nikomu nepředstavuje – jednáme mezi sebou neosobně, anonymně, patrně s pocitem, že to není naše věc, že si má každý zjistit a domyslet, o koho jde.

Společenskou kultivovanost pěstujme od raného dětství

Je třeba naučit už předškolní dítě, jak se má představit dospělému – bude-li mu podána ruka, má stisk opětovat, říci své křestní jméno a čekat na informaci rodičů, kdo k nim přišel na návštěvu. V podobném duchu pokračujeme i u školáka. Pokud chce pobývat s dospělými, měl by posloužit, přinést kávu, sklenky, občerstvení..., zkrátka pomoci rodičům postarat se o návštěvu. Stejně jako oni jednou pomohou jemu, až bude mít své hosty.

Společenský takt musíme dítěti vštěpovat a probouzet v něm zájem o druhé. Učme je **pokore při jednání s lidmi**, kteří jsou u nás na návštěvě, aby se u nás cítili příjemně a bylo jim s námi dobře. Předvedete a dokažte svému potomkovi, že je vhodné chovat se několik minut jako velký a potom si zase jít v klidu hrát. Zanedlouho si děti přivedou domů své kamarády a postup

bude stejný. „Mami, to je Petr. A to je moje mamka.“

Společenská kultivovanost se každé rodině vyplatí. **Dítě je ve společnosti přijímáno tak, jak se samo chová.** Pokud neurvale vráží do dveří, neumí se omluvit a vysvětlit, co chce, může očekávat jen direktivní odpověď dospělých a jejich nadřazené napomínání. Jestliže se dokáže chovat kulturně, později se to zúročí, protože rodiče nebudou muset v pubertě řešit hulvátství. To se totiž nevytvářílo úderem třináctého roku.

Negativní projevy, jako je neurvalost, zloba, necitlivé a hrubé poznámky na adresu dospělých, a to i starých a nemocných lidí, se vytvářejí dlouho, několik let se upevňují a zároveň se buduje odvaha vypustit je ven. Potom to přijde jako úder blesku! Převychovat dítě nevychované a drzé je nadlidský výkon – a v době puberty nelze očekávat změny k lepšímu. Právě naopak! Tehdy přichází neklid a hormonální bouře, kdy se celý človíček otevírá jako Pandorina skříňka a chyby naší výchovy se sčítají.

Komunikační dvanáctero a jeho úskalí

1. Používáme výklad, který sice chápeme my, ale děti nikoli.

Tříletý kluk nechápe, co znamená projev „jenom“. Jestliže otec vysvětluje: „Jedeme do města JENOM koupit chleba, můžeš jet s námi“, nechápe omezení slovem, že se koupí chleba a hned se pojede zpátky domů. V jeho představě se objeví vše, co z města zná a co ho láká, tedy hračky, houpací kůň, párek v rohlíku nebo želva v akváriu obchodního domu.

Po nákupu chleba odmítá návrat do auta, vzdoruje a protestuje až do záchvatovitého odporu. Rodiče jeho reakci nechápou: „Vždyť ti to tatínek vysvětlil!!“ Jenže táta nevysvětlil nic.

Aby to dítě pochopilo a přijalo i s rozhodnutím, že s rodiči pojede, ale jen pro chleba, musíme mluvit způsobem, který je pro ně pochopitelný, což znamená, že předem objasníme, co všechno NEBUDE: „Jedeme do města jenom pro chleba, takže nepůjdeme ani do hračkářství, ani za želvičku, ani na houpacího koně. Nebude žádný párek v rohlíku, jenom

koupíme chleba a hned se vrátíme do auta a pojedeme domů.“

Dítě se rozhodne, zda chce jet i tak, anebo raději zůstane doma se starším bratrem.

Rozhodne-li se pro cestu do města, může se stát, že se stejně pokusí „přemluvit“ tátu či mámu, aby se alespoň podívalo na tu želvičku... Opět hrozí nebezpečí, že tuto fázi komunikace dospělý nezvládne. Častěji selhává matka. Otec řekne „NE“ a dál mlčí. Matka zpravidla VYSVĚTLUJE to, co dítě velmi dobře ví: „Víš přece, že jsme si doma řekli, že nepůjdeme... a nepůjdeme... a nepůjdeme...“ Rázem je zádláno na vztek a vzdor. Matka zahájila SPOR a dítě chce vyhrát.

Co dítě ví, to neopakujeme!

2. Používáme správné výrazy, ale nesprávným způsobem.

Slovem „poslední“ chceme ukončit činnost. Poslední pohádka, poslední zhoupnutí, poslední jízda na koníku... Komunikace o tom, že to bude

poslední, znamená vytvořit přátelskou dohodu s dítětem. Pokud matka oznámit: „Dobре, ještě přečtu jednu pohádku, ale bude to poslední“, pak to řekla ona a nejde o žádnou dohodu, protože dítě se nevyjádřilo. Proto po přečtení zahajuje protesty vůči matce a vynucuje si další pohádku – často vztekle, negativicky a manipulativně.

Správný způsob je založen na domluvě s využitím očního kontaktu. „Chceš ještě jednu pohádku, ale bude to poslední?“ ptá se táta, a dítě nic. Bloudí očima po stropě, mlčí, nebo nalehá: „Tak už čti.“ Žádný souhlas však neprojevilo. Otec po své otázce ČEKÁ, na urgence nereaguje, čímž dítě donutí navázat oční kontakt. Teprve potom podotkne: „Čekám. Bude to poslední?“

Pokud dítě neodpovídá, otec mlčí. Jedině tak se dočká reakce, někdy i nevřele odpovědi dítěte: „Tak jooóó.“

Až teď došlo k dohodě. V případě, že dítě žádný souhlas nepotvrdilo, je konec už nyní a není to třeba sdělovat. Dítě chápe, že nikdo se s nikým na

Do ordinace vchází vysoká elegantní žena s manželem. Za nimi se loudá jejich syn, školák. Podávám ruku ženě i muži a představujeme se. Nakonec podám ruku i jejich synkovi, který má velké potíže ve škole. Stojí proti mně, ruce v kapsách, a neví, co po něm chci. Rozpačitě se ohlíží po tátovi. „No tak, podej ruku,“ vybízí ho nejistě tátá a dodává směrem ke mně: „My to na něm nehceme, je to takové moc anglické. Vždyť je ještě dítě.“ Já si v duchu pomyslím: „Je mu jedenáct, a ještě dlouho tím dítětem zůstane! A až se mu to přestane líbit, už se vás nebude ptát, jak se má chovat.“

Jmenuje se Martin. Povídáme si o životě doma, o tom, kdo k nim chodí v sobotu, s kým jezdí na výlety a koho navštěvují. Má mnoho známých. Tetu Alenu, tetu Michalu, strejdu Zdeňka... Nejde o příbuzné. Jsou to kamarádi, kolegové a sousedi rodičů. Martin nakreslil své tety a strýčky a já chci vědět, kde pracují a co umějí. Martin neví. Cítí se mou otázkou zaskočený a dotčený. Jako by chtěl říci, co je mi po nich, ale nahlas prohlásí: „Já s nimi o tom nemluvím.“ Z jeho výrazu je jasné, že už je lehce naštvaný.

V žákovské knížce má řadu poznámek, většinou nezájmavých a stereotypních: „Vyrůsuje, kříčí, běhá...“ A také jednu, která se od ostatních značně liší: „Kříčí sprostá slova na starou paní, která ve škole uklízí, a tyká ji.“

Ptám se: „Cím je tvoje mamka?“ „Chodí do chemičky,“ zní strohá odpověď na zcela nezábavnou otázku. „A co tam dělá?“ Martin mlčí. Pokračuji: „Uklízí, nebo píše v kanceláři, nebo je ředitelkou?“ Odpověď je nazlobené mlčení. Netuší. O tátovi věděl jen to, že někdy chodí po obědě na ryby.

Rodiče popsal společenský život zcela jasně: „Když máme návštěvu, Martin je většinou s námi, dostane od hostů dáry, někdy i peníze a jde si hrát.“ Obraz je jasný: Martin jen bere, na nikoho se netěší, dospěl s ním mluví stejně, jako když chodil do školky, a on se s nikým bavit nepotřebuje, chce jen dostat to svoje. Neumí nikoho oslovit, nezdraví, netituluje. Neví, co je sblížování, není vděčný, že je někým přijímán, nezná pokoru a úctu. Proto se chová tak, jak se chová.

„poslední“ nedohodl, a tak už poslední byla. Při protestu platí pravidlo č. 1. Dítě to ví, a proto nevysvětlujeme, že mohlo mít ještě poslední pohádku, jenže nic neřeklo, a tedy se dál čist nebude. To všechno by vyvolalo jen provokaci ke vztekutku.

Děti se vzteklé nerodí, my je vztekat naučíme.

3. Komunikovat znamená naučit se rozhodovat sám za sebe.

Dítě má možnost jít na kolotoč nebo za veverkou. Dospělý čeká a slyší: „Tak na kolotoč a potom za veverkou.“ Opakujieme, že můžeme jen jedno, a slyšíme: „Tak za veverkou a potom na kolotoč.“ Stačí už jen stát a mlčet. Většina tříletých dětí nás nejspíš „rozpozna“: „Tak jdeme na kolotoč!“ Tím to ale obvykle nekončí, po zábavě na kolotoči si zkoušejí vynutit i veverku. Je jen jediná možnost: MLČET.

Své jsme si řekli, nyní už polemiku nevedeme. Řada žen však musí vyjádřit slovem, co cítí: „Už jsme si přece řekli, že jen jedno...“ – a dítě se vzteky válí v písku. Naše slova působí jako benzín, který přiléváme do ohně. Většinu vzteklých projevů dětí způsobují matky. Mluvme na děti u hry, vysvětlujme jim, co vidí, co slyší, co jede a co svítí, ukazujme jim změny kolem sebe, učme je názvy..., ale MLČME, když jde o dohodu, o pokyn, o režim.

O povinnostech, které dítě pochopilo a umí, už nediskutujte.

4. Voláme na dítě jménem. Kolikrát?

Podruhé, potřetí, počtvrté, dítě ale nereaguje. Ono ví, že když se nezastaví, neotočí, může si dělat, co samo chce! Rychle pochopilo, že po nekonečném volání přijdu hrozby:

„Počkej, uvidíš!“

„Kolikrát ti to mám říkat?“

„Říkám ti to naposled!“

Naučilo se odolávat opakováním výkřikům a hrozbám a jen tak se privilegia, že si dělá, co chce, nevzdá.

Zakládáme na další odpor, vztek, vzdor, vydíráni...

5. Komunikovat znamená myslit.

Vypínáme dětem mozek (myšlení) a zapínáme negativní emoce (vzdor,

odpor), učíme jen reakci na povel. Nevytváříme žádné návyky, pouze trvalé velení směrem k dítěti, jemuž později přidělíme označení:

- nepořádné;
- neschopné;
- nesamostatné;
- neposlušné;
- zapomnělivé;
- lajdák.

Dítě se naučí základnímu režimu před nástupem do mateřské školy. Pod dohledem rodičů zamíří z postele na WC, opláchne se a vydá se nasnídat. Po snídani odnese hrneček a talíř do kuchyně na stůl, jde se obléknout, potom pohně dekou na posteli, jako kdyby stlalo, vezme si bundu, batůžek a čeká na odchod do školky.

Pokud to provádí denně, má už ve třech letech základní návyk vytvořen. Návyk znamená, že mu to NEŘÍKÁME...

Dítě dojí snídani, zvedá se od stolu, a dospělý ho zadrží, ale MLČKY. Dítě se brání: „Proč mě držíš?“ Mlčíme a čekáme. Každé dítě začne hledat očima, co nám asi vadí, proč ho nepouštíme... „Aha, hrneček,“ sdělí dítě a dospělý mlčí – ono samo myslilo!

Pokud řeknete: „Pojď zpátky. Co ten hrneček?“, nebo: „Kdo to bude odnášet?“, nebo ještě hůř: „Ukliď ze stolu, nejsem žádná tvoje služka!“, jde o direktivní povely, jež vedou ke vzdoru, protestům a agresivitě.

Co dítě ví, už nikdy neopakujte, jenom je zastavte, aby muselo MYSLET.

6. Proč mluvíme za dítě?

Umí to samo!

Není výjimkou, že na otázku položenou dítěti reaguje matka. Ptáme se: „Je tady pouť a houpačky. Už jsi to viděla?“ Jenže na odpověď čekáme zbytečně, protože dítě se rozmyslí, co sdělit, ale matka je rychlejší: „Už včera. Tam toho je, vid, Terezko?“ A radostně SAMA pokračuje: „Letos je tam i velké kolo...“ Vypráví a ožívá a snad má i pocit, že jsou jí také čtyři roky – a dítě se nudí...

Dítě umí zdravit.

Umí děkovat a prosit.

Přesto je běžné, že do psychologické ordinace vstupuje šestiletý předškolák

a maminka velí: „Pozdrav!“ Dítě dostává od doktorky obrázek a opět zazní matčin pokyn: „Poděkuji!“ Proč?

Držím obrázek tak dlouho, až to zvládne sám, protože já obrázek nepouštím a čekám, až to dítě samo domyslí.

Pokud někdo jen dává a na dík nečká, stačí obrázek odebrat, vrátit dárce a říci: „On zatím neumí přijímat dárky, nechte to projiné děti.“

Děti jsou chytré, nevnučujme jim opak.

7. Siamská řeč vede k nesamostatnosti.

„Právě jsme ted' papali,“ sděluje maminka, ač ona sama není umazaná kolem pusy a na dotaz, jak jí chutnalo, jen nechápavě zírá.

„Teď jsme hajali. Hráli jsme si na pís-ku.“ (Maminka ale seděla na lavičce.)

„Hezky se oblékneme.“ (Maminka si na sebe nic neobléká.)

„Uděláme papa.“ (Mává však jen dítě.)

Nedělejme dětem mluvčí a reagujme reálně. Pokud nejíme oba, pokud na mašince nejezdíme oba, pojmenujme činnost správně.

„Péta krmil pejska, poví nám, co mu pejsek provedl.“

Mluvit za dítě je nadřazování. Nevedeme je k dospělosti, ale nutíme je k neschopnosti.

8. Zasahujeme do projevů jiné autority.

V rodině, v ordinacích, ve školách i v obchodech.

Táta požádá pětiletého kluka: „Odenes, prosím, tu krabici do šatny.“ – Dítě stojí. Maminka zasahuje: „Neslyšíš, co ti tatínek říká? Odenes tu krabici.“ – Synek se pohně.

To nebyla podpora otce, to nebylo posílení jeho pozice a autority. Naopak! To bylo znemožnění neboli: Všechno platí, až když to řeknu JÁ, maminka.

Tatínek si to musí vyřešit sám, jinak se dítě naučí, že jeho slova nemají hodnotu a jeho požadavky nikoho nezajímají.

Autoritu si vytváří každý sám. Druhá osoba jen potvrzuje, že ji dotyčný vytvořenu nemá.

9. Dáváme pokyny samostatnému dítěti.

Označujeme slovem i gestem, co má dítě dělat, i když ono to už dělá.

Čtyřletá školačka si v psychologické ordinaci na doktorčin pokyn: „Budem končit, uklidíte si své věci a za chvíličku se rozloučíme“ posbírala hračky, které si půjčila, a rovnala je do poliček. Matka ovšem z křesla vydala pokyn: „Uklid si, Adélko, hračky, za chvíli půjdeme.“

Proč? Adélka to věděla, sama uklízela, ale máma z ní udělala nemyslící a nesamostatnou čili nemožně mrňavou holčičku... (To naštve.)

Zbytečně předvádíme svoji nadřazenu pozici.

10. Nechápeme edukaci.

Dáváme pokyny a neumíme edukovat – rozfázovat činnost, učit dítě krok za krokem, JAK bude něco dělat. Jde o proces, kdy vysvětlujeme a kdy se dítě danou činnost učí. Jakmile to umí, mlčíme a jen sledujeme, zda je splněna. Pokud je provedena špatně, případně vůbec, neupozorňujeme, pouze zastavujeme hru. Netrestáme, nevyhrožujeme, jen dítě zastavíme.

Děti jsou chytré a rychle pochopí, co musejí udělat.

11. Neumíme vychovávat, chceme posluhovat.

Co dítě umí, na to už nesahejte!

Umí se obout. Umí se obléci. Umí si uklidit hračky.

Stačí mu dát motivaci, proč se musí obout a ustrojit (čeká je hra), a nedat mu naopak příležitost k vydírání („Nejde mi to, obleč mě“ atd.) ani činnost nepodmiňovat („Když se oblékneš, půjdeme...“).

Vedeme dítě ke vzdoru. („Já nechci!“)

Rodič diskutuje, nebo se nechá „ochočit“.

A o několik let později už umí jen vyčítat, že dítě:

- neumí;
- nechce;
- neplní úkoly;
- nezvládá.

Dítě totiž žije podle zákona: Když se to udělá samo, proč se honit!

Kvůli naší výchově chtějí děti jen úspěchy, jedničky, výhry, ale bez námahy.

12. Neumíme komunikovat výrazem, očima. Podporujeme sociální nezralost.

V našich očích je pravda, tam si ji přečteme. Slova lze volit i falešná, výraz však upravujeme těžko. Přesto děti

neučíme dívat se při pozdravu druhým do očí.

Nepředstavujeme je, necháváme je stát vedle nás jako neživé bytosti, nepodáváme si ruku, nepředstavujeme návštěvy, používáme slovník sociálně opožděných a společensky nezralých, „tetujeme“ a „strýčkujeme“, ačkoli dítě je schopno si zapamatovat (byť zkoleně), kdo je kdo.

Nekomunikujeme pomocí citu („Bolí mě hlava... Mám žízeň... Bolí mě nohy po práci...“), dítě nenaučíme vnímat STAV mámy, taty, babičky nebo dědy, učitelky, malé sestry apod.

Pronášíme jen povely („Podej mi rohlík... Přines mi pantofle...“), ale to je na hony vzdáleno od vnímání, od empatie, od toho, aby dítě umělo reagovat na potřeby druhých.

Dítě vedené k vnímání stavu se učí soucítit a na tátuv projev: „To jsem dnes utahaný, i nohy mě bolí!“ už samo nese přezůvky a stoličku, zkrátka se stará.

Vnímat, postarat se a pomáhat je také komunikace.

Autorka je klinickou psycholožkou a zároveň působí jako lektorka a poradkyně řízení a vedení lidí. Psychodiagnosticky pracuje pro SPC Svítání v Pardubicích

